

Gondolatok a könyvtárra?

Mit lehet egy könyvtárban csinálni,
ami fejleszti a szövegértést?

2025

RPI Országjáró Tanévkezdő Konferencia

2025. augusztus 27.

Készítette: Szűcs Ágnes

Email: szucsagnes41@gmail.com, Tel.: 06 70/282-5097

Kinek a feladata a szövegértés fejlesztése?

2. ábra A szövegértést fejlesztésének felelőseiről való nézetek
A szövegértés tanítása/fejlesztése ... dolga
(6 = maximális egyetértés)

Forrás: Szövegértés-fejlesztés a könyvtárban. Módszertani kötetek 3. Szerk.: Barátné dr. Hajdu Ágnes - dr. Béres Judit

<https://mek.oszk.hu/20600/20672/20672.pdf>

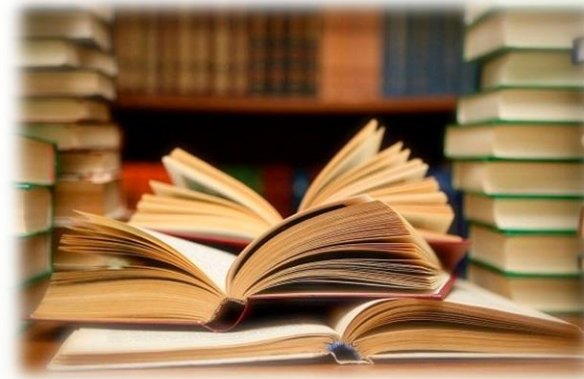

Az ember feje nem lexikon

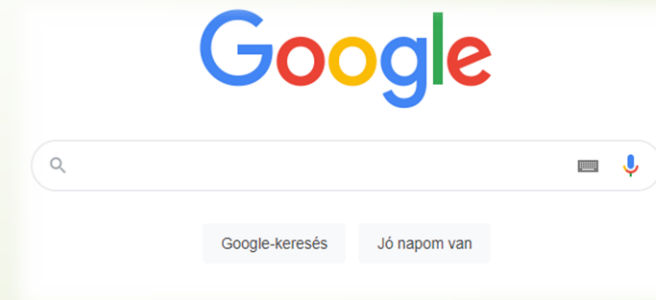

- Tudás vagy információ?
- Lexikális tudás
- A tanulók megismerjék az információk forrását ➔ információ kinyerése az adathalmazból

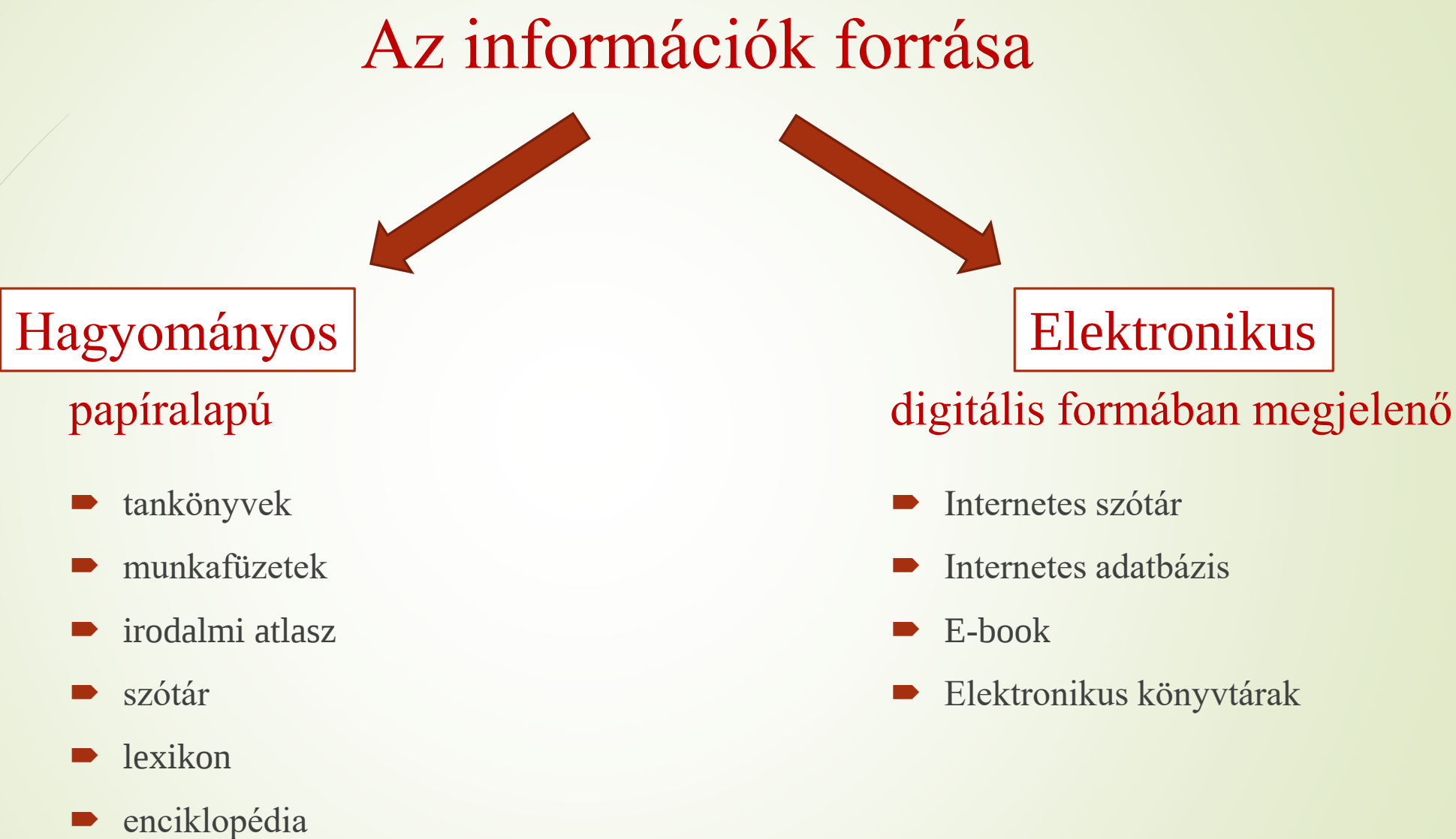
➤ Szótár ➔

➤ Internet böngészőjéből ➔

Az információk forrása


```
graph TD; A[Az információk forrása] --> B[Hagyományos papíralapú]; A --> C[Elektronikus digitális formában megjelenő]; B --> B1[tankönyvek]; B --> B2[munkafüzetek]; B --> B3[irodalmi atlasz]; B --> B4[szótár]; B --> B5[lexikon]; B --> B6[enciklopédia]; C --> C1[Internetes szótár]; C --> C2[Internetes adatbázis]; C --> C3[E-book]; C --> C4[Elektronikus könyvtárak];
```

Hagyományos

papíralapú

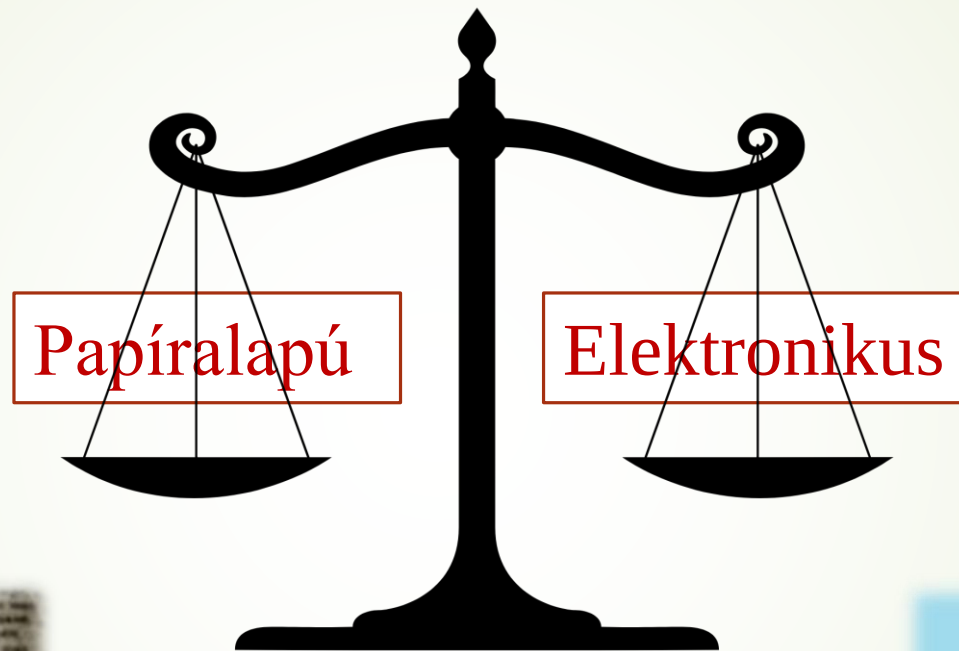
- tankönyvek
- munkafüzetek
- irodalmi atlasz
- szótár
- lexikon
- enciklopédia

Elektronikus

digitális formában megjelenő

- Internetes szótár
- Internetes adatbázis
- E-book
- Elektronikus könyvtárak

A Gutenberg-galaxis válsága?

21. században megváltozó műveltség, kommunikáció

- ▀ meghatározza a tanítás módját is, oktatásban is megjelenik, változásokat hoz

többszörös írástudás

hagyományos információhordozókon megjelenő információk értelmezése

- tankönyv
- munkafüzet
- füzet (vázlat)
- írásbeli feladatlap
- szótár, lexikon, enciklopédia stb.
- kötelező olvasmányok
- segédanyagok

információs írástudás

ismeretek és készségek összessége,
amelyek képessé teszik az egyént az
IKT eszközök és információforrások
felhasználására

digitális kompetencia

Digitális kompetencia

2006 óta az EU kulcskompetenciák között tartja számon

„ az információs társadalom technológiájának alkalmazása”

- ▀ számítógép-használat
- ▀ informatikai ismeretek

- ▀ komplex tudás:
 - tanulás
 - kommunikáció
 - gondolkodás
 - tudásszerzés együttese

PISA-vizsgálat (2009, 2012)

- digitális szövegek olvasásértésének eredménye átlag alatti
- szükséges a digitális szövegek olvasásértésének fejlesztése

Digitális szövegek olvasása

olvasási készség

- hangalak felismerése és azonosítása
- dekódolási folyamat

HAGYOMÁNYOS TANULÁSI KÖRNYEZET

olvasási képesség

- új utak az ismeretszerzésben
- verbális információk dekódolása
- egyéb jelek (kép, hang) értelmezése

SZÁMÍTÓGÉPES TANULÁSI KÖRNYEZET

A digitális szöveg olvasásának típusai

Az olvasás célja alapján (olvasástípusok)

1. extenzív vagy élményszerző olvasás

- a halmaz összes elemének azonosítása (sorról sorra)
- cél a szórakozás, kikapcsolódás

2. intenzív vagy elemző olvasás

- cél a szöveg apró részleteinek feltárása, magyarázata
- iskolai, tanulási környezetben gyakori

3. információ lokalizálása vagy információkereső olvasás (scanning)

- cél egyetlen információ kinyerése a szövegből

4. lényegi pontok kiválasztása vagy globális olvasás (skimming)

- cél kiemelni a kulcsszavakat, elkülönítve egymástól a lényeges és lényegtelen információkat

Forrás: Gonda Zsuzsa: A digitális szövegek olvasásértésének fejlesztése az olvasási stratégiák segítségével

<https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=555>

A digitális szövegek olvasási stratégiái

Az olvasási folyamat egységei:

OLVASÁS ELŐTTI SZAKASZ

- az előzetes tudás aktiválására vonatkozó stratégiák

OLVASÁS ALATTI SZAKASZ

- következtető stratégiák

OLVASÁS UTÁNI SZAKASZ

- önszabályozó olvasási folyamatok

Hagyományos és digitális szövegek feldolgozása a könyvtárban

papíralapú és elektronikus segédletek használatával

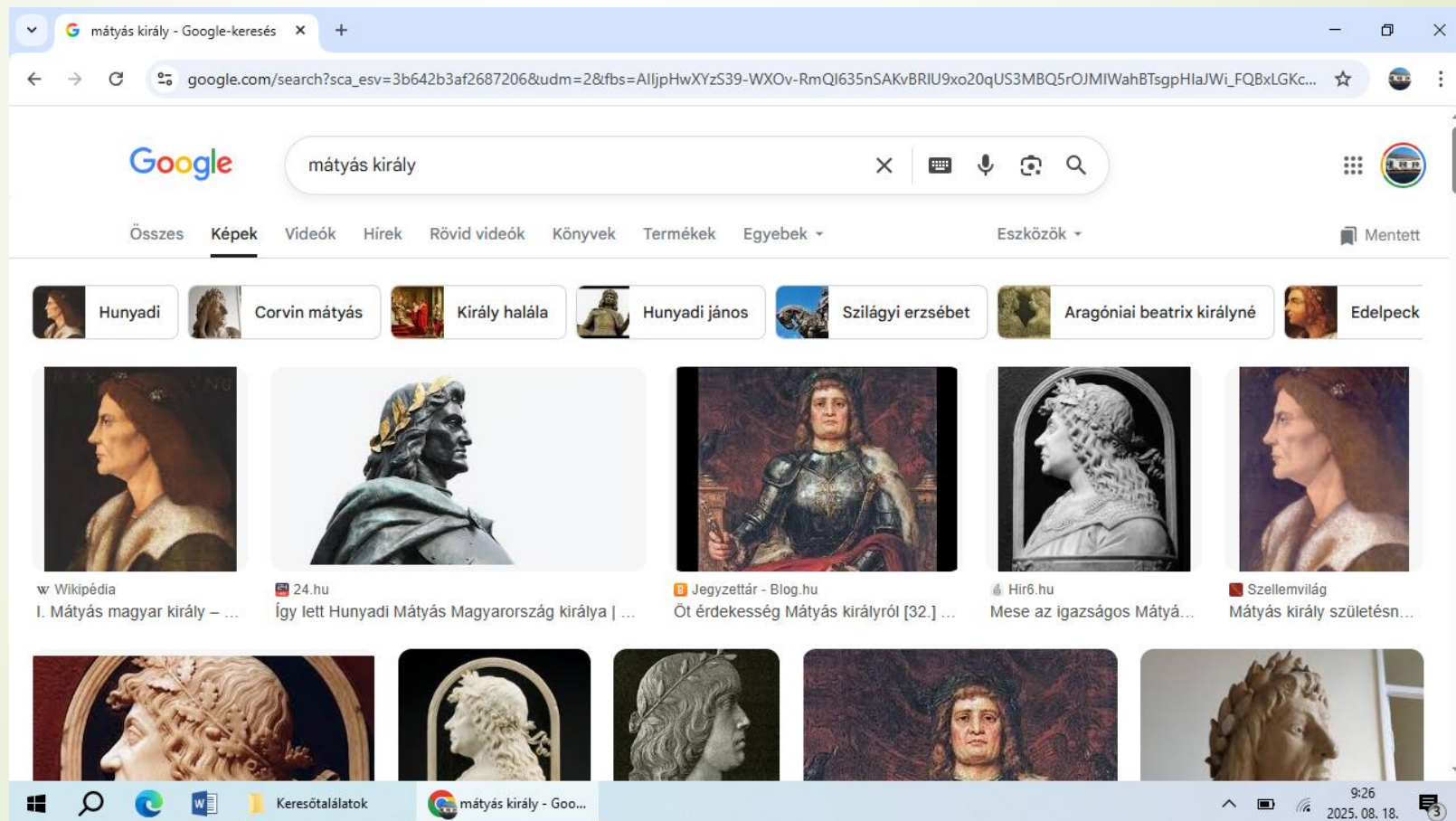

1. feladat:

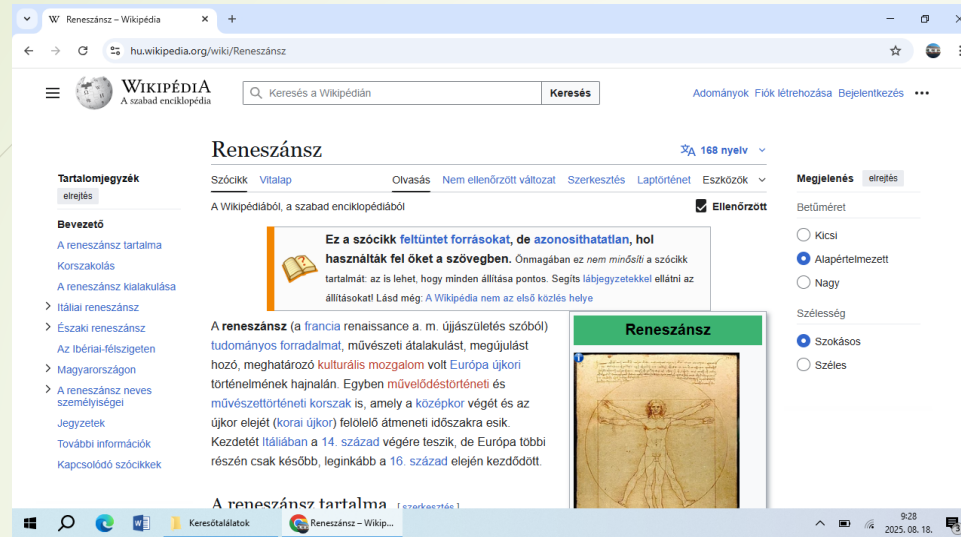
- **Stratégia:** előzetes tudás aktiválása (olvasás előtti szakasz)
- **Utasítás:** Idézd fel egy internetes kereső segítségével, milyen ismereteid vannak a Bibliotheca Corviniával kapcsolatban? Használd kulcsszónak a *Bibliotheca Corviniana* kifejezést!
- **Módszertani tanácsok:** az interaktív tábla segítségével az egész osztály számára láthatóvá válnak a találatok. Az egyes találatokra kattintva megnyithatjuk azokat az oldalakat, amelyekről részletesebben is szeretnénk beszélni. Ennek segítségével beszélgetésre ösztönözhetjük a diákokat.

- **Utasítás:** Internetes képkereső segítségével keress képeket Mátyás királyról! Használd kulcsszónak a *Mátyás király* kifejezést!
- **Módszertani tanácsok:** az interaktív tábla segítségével az egész osztály számára láthatóvá válnak a találatok. Az egyes találatokra kattintva megnyithatjuk azokat a képeket, amelyekről részletesebben is szeretnénk beszélni. Használhatjuk a képeket később tanári magyarázat szemléltető anyagaként.

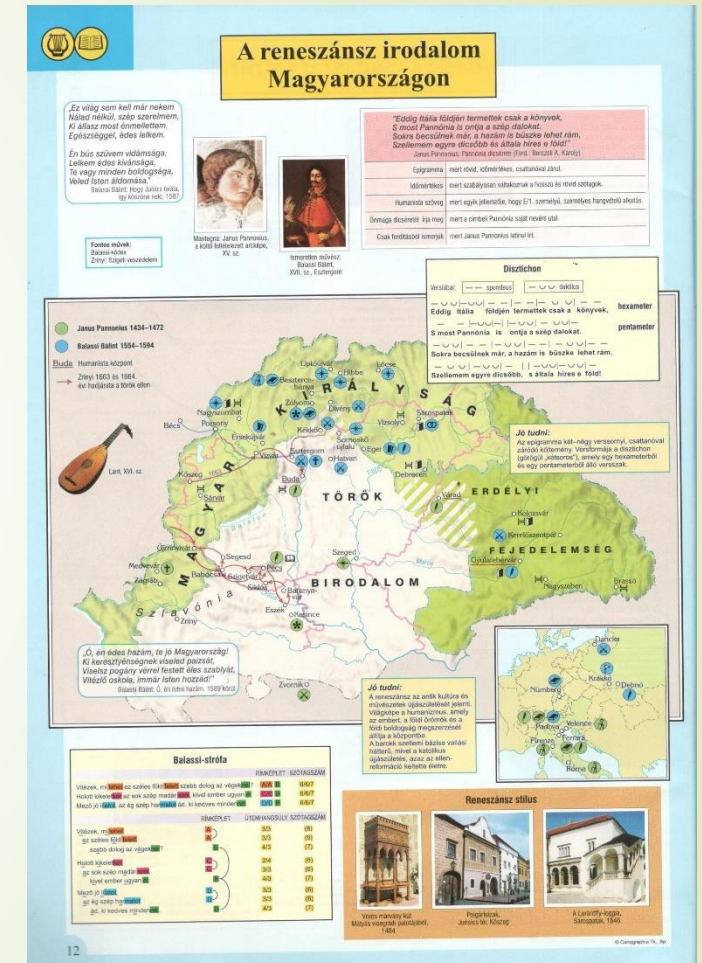
- **Utasítás:** Idézd fel egy internetes kereső segítségével, milyen ismereteid vannak a reneszánsz korról? Használd kulcsszónak a reneszánsz kifejezést!

- Hagyományos információhordozók:

Irodalomtörténeti atlasz

- **Módszertani tanácsok:** A reneszánsz tábla tanulmányozásával további információk jelennek meg: alkotók, irodalmi művek stb. Az atlasz mozaikszerű felépítése hasonló egy internetes oldalhoz, valamint az információk mélyítése is hasonló az internetes találatok „rétegeihez”.

2. feladat:

- **Stratégia: ismeretlen szavak keresése (olvasás alatti szakasz)**
- **Utasítás:** Keress olyan szavakat a szövegben, amelyeknek nem ismered a jelentését, vagy amelyek nehezítették a szöveg megértését! A szavak jelentését keresd meg szótárban!

keresőszavak: korvina, kódex
- Hagyományos információhordozók:

Idegen szavak és kifejezések szótára
Magyar értelmező kéziszótár
Idegen szavak kiejtési szótára
- Internetes keresés:

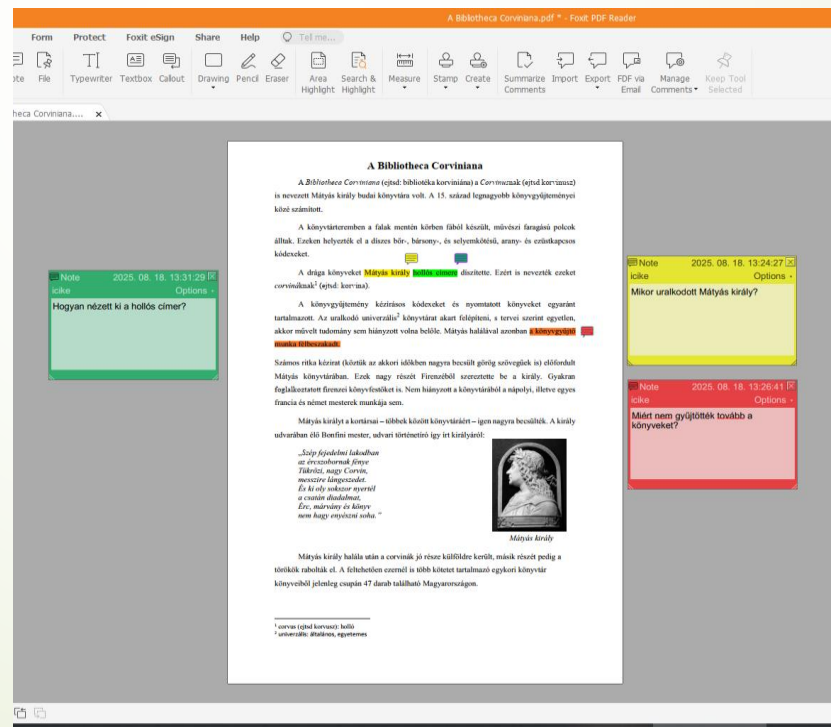
arcanum.com
tintakiado.hu e-szótár
- **Módszertani tanácsok:** Az interneten számos olyan egynyelvű szótárt, lexikont találhatunk, amelyeket használhatunk. A szótárhasználat segítségével az információszerzés- és tárolás folyamatát szimulálhatjuk, amely segít a tanulási folyamatban.

3. feladat:

- **Stratégia:** a szöveg legfontosabb gondolatainak kiválasztása – lényegkiemelés egy összefüggő szövegből (olvasás alatti szakasz)
- **Utasítás:** Jelöld szövegkiemelő segítségével a szövegben a legfontosabb tulajdonneveket! (személynevek, földrajzi nevek)
- Hagyományos információhordozók:
 - keresőszavak: Mátyás király, Bonfini mester*
 - Ki kicsoda a magyar történelemben?*
 - Ki kicsoda a magyar irodalomban?*
 - keresőszavak: Európa, Buda, Firenze*
 - Földrajzi atlasz*
- **Módszertani tanácsok:** A szövegkiemelő segítségével az egész osztály követni tudja a feladat megoldását, így senki sem fog lemaradni.

4. feladat:

- **Stratégia:** kérdések az adott szövegről (olvasás alatti szakasz)
- **Utasítás:** Fogalmazz meg kérdéseket a szöveg legfontosabb fogalmaival kapcsolatban! Írd be a kérdéseket a dokumentum szövegbuborékaiba!
- **Módszertani tanácsok:** A letöltött pdf-dokumentum sajátosságait kihasználva kérdéseket és megjegyzéseket szűrhatunk be az szövegbe. A dokumentumot elmenthetjük, így akár később az összefoglaló órán ismét megjeleníthetjük a diákok kérdéseit.

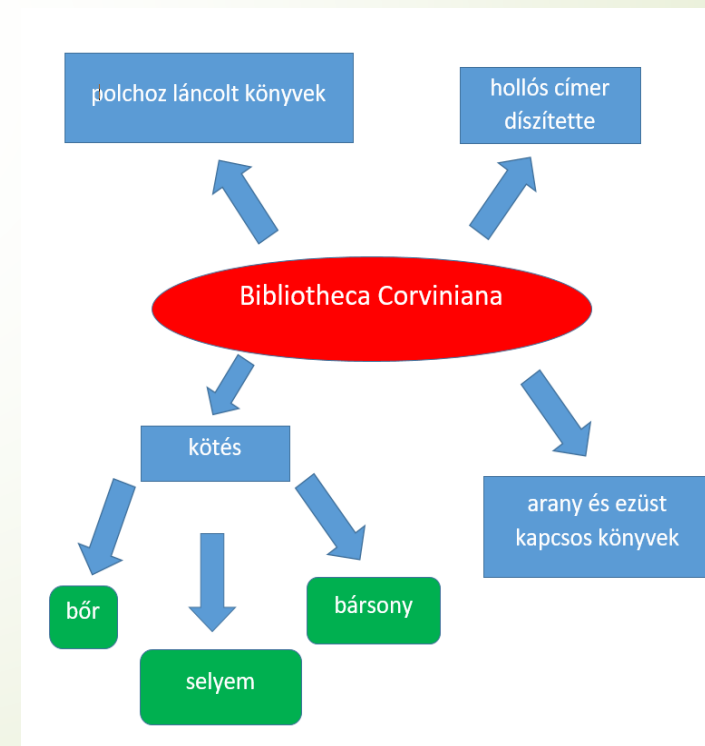
5. feladat:

- **Stratégia:** érzékletes kép alkotása a szövegről (olvasás utáni szakasz)
- **Utasítás:** Rendszerezd egy gondolattérképen, amit megtudtál Mátyás király könyvtáráról!
- **Módszertani tanácsok:** számos olyan internetes program van, amelynek segítségével gondolattérkép készíthető. A gondolattérkép a hagyományos vázlathoz képest lehetőséget ad arra, hogy a fogalmak, kifejezések közötti logikai viszonyokat is jelöljük, ez segít az információk elsajátításában.

Hagyományos vázlat, gondolattérkép

A Bibliotheca Corviniana (jegyzet)

- Mátyás budai könyvtára
- a XV. század egyik legnagyobb könyvgyűjteménye
- könyvtárterem, faragott polcrendszerű
- polchoz láncolt könyvek
- kötés: bőr, bársony, selyem
- kódexek: arany, ezüst kapcsosak
- könyvek: hollós címerrel ellátva
- könyvgyűjtemény tartalmazott:
 - kézírtas kódexet*
 - nyomtatott könyvet*
 - sokféle tudományághoz tartozó könyvet*
 - ritka kéziratot*
 - görög szövegű könyvet*
- Mátyás halála után a corvinák külföldre kerültek
- jelenleg 47 corvina van Magyarországon

6. feladat:

- **Stratégia:** a megértés monitorizálása (olvasás utáni szakasz)
- **Utasítás:** Készítsetek blogot Mátyás király könyvtáráról! Egy időutazás segítségével írjatok hozzászólást, amelyben ajánljátok a könyvtár megtekintését!
- **Módszertani tanácsok:** a blogbejegyzés segítségével a diákok saját gondolataikat fogalmazhatják meg, így lehetőségük nyílik a szövegalkotó képességük és kreativitásuk fejlesztésére.

 Bibliotheca Corviniana – Mátyás menő könyvtára!

☐ **Dóri (12):**

Tudtat? Mátyás királynak volt egy *óriási könyvtára*! A budai várban volt, és több mint **2000 kézzel írott könyv** volt benne! 📖📖

☒ **Bence (11):**

A könyveket „**corvináknak**” hívták, mert rajtuk volt Mátyás **hollós címere**! ☐ Latinul a „holló” = *corvus*. Ezért lett a neve **Bibliotheca Corvinia**.

☐ **Lilla (12):**

A könyvek színesek és gyönyörűek voltak! Minden oldalt **kézzel festettek**, és nagyon értékesek voltak! 🎨

☒ **Ádám (11):**

Amikor a törökök elfoglalták Budát, sok könyv **eltűnt** vagy **külföldre került**. 😞 De ma is vannak corvinák például a **Nemzeti Könyvtárban**! HU

7. feladat:

- **Stratégia:** a szöveg kapcsolódási pontjainak feltérképezése (olvasás utáni szakasz)
- **Utasítás:** Gyűjtsetek információkat Mátyás királyról!
- **Módszertani tanácsok:** az ilyen típusú gyűjtőmunkában a diákok szabadon használhatják az internetet, vagyis a különböző linkekre kattintva önállóan közlekedhetnek az olvasási útvonalukon. Az interaktív tábla segítségével lehetőségünk van arra, hogy az olvasási útvonal egyes állomásait kivetítsük, így a diákok be tudják mutatni, hogy miért éppen az adott útvonalon haladtak tovább.

The screenshot shows a web browser window displaying the Hungarian Wikipedia article for "I. Mátyás magyar király". The browser's address bar shows the URL "hu.wikipedia.org/wiki/I._Mátyás_magyar_király". The Wikipedia logo and search bar are at the top. The article title "I. Mátyás magyar király" is prominently displayed. Below the title, there are tabs for "Szócikk", "Vitalap", "Olvasás", "Szerkesztés", "Laptörténet", and "Eszközök". The "Szócikk" tab is active. The article content begins with a summary: "A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából". Below this, there are two red arrows pointing to related articles: "A „Mátyás király” szócikk ide irányít át. Hasonló címmel lásd még: Mátyás király (egyértelműsítő lap)." and "A „Hunyadi Mátyás” szócikk ide irányít át. A királyon kívül mások is viselik ezt a nevet, róluk lásd: Hunyadi Mátyás (egyértelműsítő lap).". The main text of the article starts with "I. Mátyás (születési nevén Hunyadi Mátyás, elterjedt nevén Mátyás király, Kolozsvár, 1443. február 23. – Bécs, 1490. április 6.) Magyarország és Horvátország királya 1458-tól, cseh király 1469-től, Ausztria uralkodó főhercege 1486-tól haláláig. A közkeletű Corvin Mátyás vagy Igazságos Mátyás néven is ismert. Hivatalos latin nyelvű uralkodói nevén Mathias Rex, neve németül, latinul, angolul: Matthias Corvinus, olaszul: Mattia Corvino, románul: Matia Corvin, csehül: Matyáš Korvín, horvátul: Matija Korvin. Apja Hunyadi János erdélyi vajda, majd maocsa kormányzó."

On the left side, there is a "Tartalomjegyzék" (Table of Contents) with a list of sections: "Bevezető", "Ifjúkora", "Királyválasztás", "Trónra lépése és hatalmának biztosítása", "Belpolitika Mátyás korában", "Mátyás király külpolitikája és háborúi", "A Mátyás által elfoglalt tartományok igazgatása", "Katonai stratégiája és taktikája", "Mátyás király és a pálos rend", and "Házasságai és magánélete". On the right side, there are options for "Megjelenés" (Appearance) and "elrejtés" (Hide), including "Betűméret" (Font size) with options "Kicsi", "Alapértelmezett", and "Nagy", and "Szélesség" (Width) with options "Szokásos" and "Széles".

8. feladat:

- **Stratégia:** multimédiás információk értelmezése (olvasás utáni szakasz)
- **Utasítás:** Nézzétek meg a videót a Bibliotheca Corviniana gyűjteményről! Fogalmazzatok meg egy 3-4 mondatos ajánlót, hogy miért érdemes meglátogatni ezt a gyűjteményt!
- **Módszertani tanácsok:** az interaktív tábla lehetőséget ad a film lejátszására. Az elkészített ajánlók segítségével ellenőrizhetjük, hogy a diákok csak a filmben elhangzó szöveg információit értelmezték-e, vagy feldolgozták a vizuális elemeket is. Az ilyen típusú gyakorlatok lehetővé teszik, hogy a verbális és a nem verbális jeleket egyaránt kódolják a tanulók.

Link: <https://corvina.hu/hu/a-corvinakrol/multimedia/>

Könyvajánlás

► Lapozz bele! Érdekes!

Varga Domokos: **Magyarország virágzása és romlása** c. könyvében amely A képes történelem sorozatban jelent meg, olvashatsz Mátyás könyvtáráról, színesben láthatsz lapokat a corvinákból.

► Olvasd el! Számolj be róla!

Ruffy Péter: Bujdosó nyelvemlékeink c. könyvében izgalmas szöveget olvashatsz **Mátyás király corvinái** címmel!

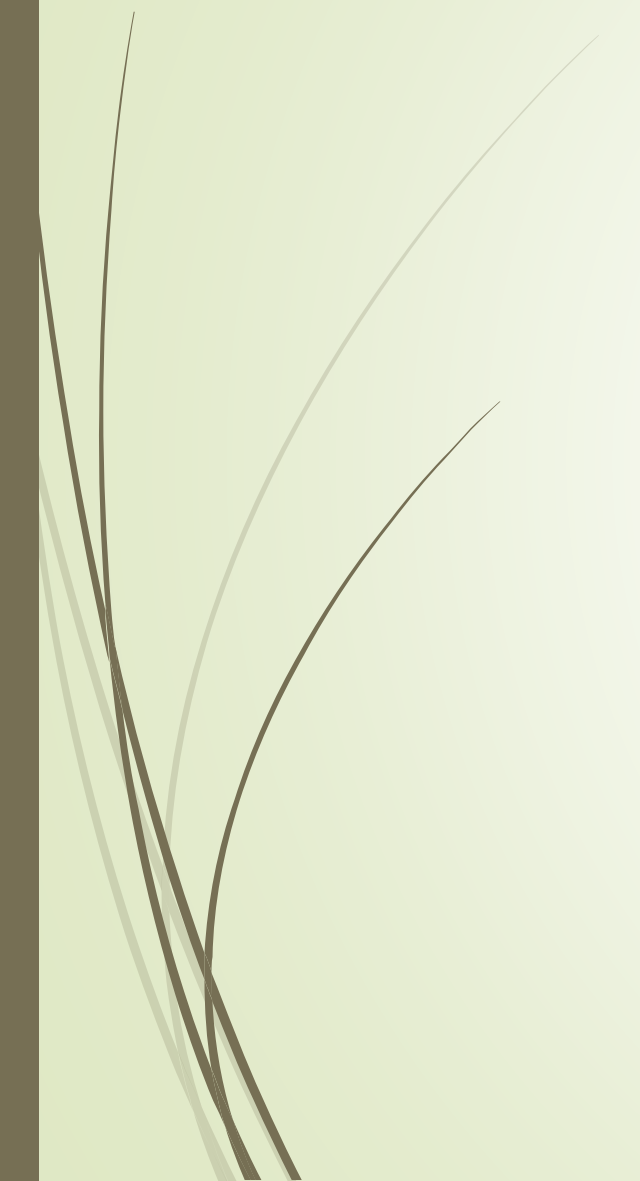

Összegzés

A 21. században az oktatásban jelentkező kihívás a digitális világ, környezet változása. A pedagógusok feladata, hogy ezekre a változásokra felkészítsük a tanulókat.

Hangsúlyosan meg kell, hogy jelenjen a tanórákon a hagyományos szövegek olvasásának fejlesztése mellett a digitális szövegek olvasásának fejlesztése (olvasási stratégiák fejlesztése).

Ez a fejlesztés ne csupán a magyar nyelv és irodalmi műveltségi terület, hanem minden tantárgy feladata legyen.

Köszönöm a figyelmet!